LITERÆ CAROLI CHRISTIANISSIMI REGIS

Francorum, exhibitæ Patribus ab Illuſtriſs. & Reuerendiſs. V. D. Carolo Cardinale à Lotharingia, in generali congregatione œcumenici Tridentini Concilij, die xxiij. Nouemb. 1562.

ORATIO ILLVSTRISSIMI & Reuerendiſs. D. Caroli Cardinalis à Lotharingia, habita in Sacroſancto œcumenico Concilio Tridentino, eadem die.

RESPONSVM HABITVM Sanctæ Synodi nomine, à Reuerendiſs. D. Mutio Calino, Archiepiſcopo Iachen. Illuſtriſs. Card. à Lotharingia. In eadem congreg. & die.

ORATIO HABITA A' D. RENADO Ferrerio, Præſidente in Parlamēto Pariſienſi, Oratore Caroli Galliarū Regis Chriſtianiſs. In eadem congregatione & die.

PARISIIS

Apud Ioannem Dallier, in ponte diui Michaëlis, ſub inſigni Roſæ albæ.

M. D. LXIII.

CVM PRIVILEGIO.

LITERÆ CAROLI Chriſtianiſ. Regis Frãcorum exhibitæ patribus ab Illuſtriſ. & Reuerendiſ. Principe V. D. Carolo Cardinale á Lotharingia in generali cõgregatione Oecumenici Tridẽtini Cõcilii Die XXIII. Nouemb. M. D. LXII.

CAROLVS Dei gratia Francorum Rex, Sanctiſsimis, & Reuerendiſsimis Patribus in ſacroſancto Tridentino Concilio congregatis ſalutem. Et ſi ea fuit Dei opt. Max. voluntas, vt iam inde ab ineunte ætate, nos ad tanti huius Regni Imperiũ vocarit, eiúſque altæ, & infinitæ iudiciorum prudentiæ placuit, nobis committere huius Principatus initia, adeò tumultuum, & ciuilium bellorum ple

na, vt nulla illius, vel minima Prouincia inueniri poſsit, quæ hiſce calamitatibus careat: oculos tamẽ pueritiæ noſtræ hæc ipſa diuina bonitas ita aperuit, vt tantorum malorũ cauſam facilè iudicauerimus, non aliunde quàm ex varia, & multiplici de religione opinione, qua populus noſter imbutus eſt proceſsiſſe cognoſcamus, & iam huius grauiſsimi morbi remedium non ab hominum prudẽtia eſſe petendum, ſed à Deo viuo & inexhauſto miſericordiarum fonte, qui requirẽtibus eum ex animo, ſuíque nominis gloriam tantum, & honorem ſpectantibus, nunquam defatigatur beneficia, & gratias conferre. Itaque eodem ſancto ſpiritu ducti, cum primũ Regia corona ſumus inſigniti, nihil nobis magis fuit in votis, quàm cum maiorum noſtrorum

exemplo,ad ſacros conuentus, velut ad eius ægritudinis vnicum & præſens medicamentũ cõfugere, tum in bonæ memoriæ Franciſci Regis Domini & fratris noſtri amantiſsimi veſtigiis permanere, & quanto potuimus ſtudio, & diligentia, hãc ipſam, in quam nunc ex variis orbis terrarum partibus conueniſtis, celeberrimam ſynodũ expetere. Ac illud quidem grauiſsimè tulimus,nos qui huius inſtituti adeo pij & optati authores fuimus, non tamen efficere potuiſſe vt Prælati noſtri in hoc generale conciliũ primi conuenerint,ſed huiuſmodi dilationis cauſam, & alij omnes & vos ipſi neceſſariam eſſe iudicaſtis. Cúmque amantiſsimum, & dilectiſsimum conſobrinũ noſtrum Cardinalem Lotharingum Archiepiſcopum Ducem Remeñ. Primũ Fran

ciæ Parem, inq; illius comitatu aliquot Regni noſtri Epiſcopos & Abbates aduenire videatis, nihil quidē à nobis cum ſimulatione, aut exquiſitis diffugiis, ſed omnia ſeriò, piáq; & ſancta voluntate geſta eſſe facilè exiſtimabitis. Cauſſa autem ſanctiſſimi Patres propter quam Conſobrinum noſtrum ad vos miſimus, duplex eſt. Altera quòd ille muneris ſui non oblitus, quique optimè nouit, quid eccleſiaſtica profeſsio, horúmque temporum calamitas ab eo ſuíque ordinis hominibus requirat, ſępius, & vehementer iſtuc eundi facultatem à nobis petiit & optauit. Altera quòd ille à teneris annis ad ſecretiora noſtra conſilia euocatus, & in regni noſtri grauiſsimorum negotiorū adminiſtratione educatus, optimè nouit fontes, & origines tu-

multuum noſtrorum, & quibus rebus egeamus, vt ij ſedari poſsint, eíque in mandatis dedimus, ea apud vos exponere,& quæ à prudentia veſtra, & amore paterno remedia iure expectari poſſunt,nō ſolùm propter Regni noſtri tranquillitatē,ſed etiam totius Reip. Chriſtianæ ſalutem à vobis impetrare: cùm enim præ oculis, quod eſt verè,& purè Dei cultus, ſemel habuerimus, poterimus tandem ad laudatam illam,&adeò expetitam rerum commendationem, quæ Epiſcoporum iniuria,& hominum malitia funditus perierat,perueuire, ac in honorē & exaltationē Dei nominis, vnitatémq; eccleſiæ, antiqua illa catholicæ eccleſiæ maieſtas, & integritas ſplendebit. Quam rem, velut munere veſtro dignam,vniuerſus orbis iure ſuo à vobis requirit,eámque

ſi feceritis,accedet vobis inenarrabilis remuneratio, à manu illius liberali, qui ſe harũ rerũ liberaliſsimum remuneratorem profitetur. Reges item & Reſp.Principéſque omnes,vobis ſe meritò deuinctos exiſtimabũt, veſtrámque pietatẽ magna cũ veſtra laude poſteritati commendabunt,& qui eo eſt ingenio conſobrinus noſter,vt ea planè nouerit,quæ vos ſpeciatim ſcire cupimus, obſecramus vos ſanctiſsimi Patres, illũ vt æquo, & lubenti animo audiatis,eámque illi fidem quam nobis, ſi iſtic eſſemus adhibeatis.Petẽtes interea à Deo opt. max. vt vos ſuo præſidio, totiq; orbi chriſtiano diutius cõſeruare dignetur.

Datum Rouuille, die VII. Octob. M. D. LXII.

Oratio illuſt.

ORATIO
ILLVSTRISSIMI ET Reuerendiß. Domini Caroli Cardinalis à Lotharingia habita in Sacro Sancto œcumenico Concilio Tridentino die XXIII. Nouemb. M.D.LXII.

ILLVSTRISSIMI Domini, Reuerēdiſsimi Epiſcopi. Chriſtianiſsimus Rex Carolus Reginæ Matris Chriſtianiſsimæ authoritate, ac præcipuo Regis Nauarræ aſſenſu, procerúmque omnium conſcriptorum conſilio, has literas, quæ modo perlectæ ſunt decreuit, mihíque ad vos perferendas dedit: quarum præcipua ea capita quæ maiorem à me explicationem deſiderant: pro ea, quæ mihi credita eſt fide, explicabo, quàm bre-

uiſsimè potero. Hæ (vt meminiſtis) ſtatim in initio, rerum Regni illius noſtri nobiliſsimi, ampliſsimi, ac florentiſsimi quõdam, ſummæque erga Regem fidei, & obſeruantiæ, ſtatum, & conditionem teſtãtur. Dicam vno verbo, non ſine incredibili animi dolore: fuimus Galli, fuit ingẽs gloria Francorum: Hæ rerum omnium Clariſsimi Oratores ſunt viciſsitudines: Manus Domini tetigit nos, viri Patres, & fratres, Hoc nobis iuſtum Dei in ira ſua iudicium prouocauerunt, corrupti omnium ordinũ mores, ac eccleſiaſtica omnis collapſa diſciplina: Has turbas excitauerunt hæreſes non ſuppreſſæ, & à Domino Deo noſtro inſtituta remedia, tãdiu neglecta. Hinc illæ lacrimæ, & per totũ Regnũ diſsidia, rapinæ, bella inteſtina, ac pluſquàm ciuilia: luctus

vbique, vbique dolor, & plurima mortis imago. Nec ſacroſanctis Dei tẽplis parcitur, Presbyteri, & religioſi viri ad aras vſque, quas amplexantur morientes, trucidantur, viſibilia ſacramentorum ſigna pedibus conculcantur, & comburuntur, paſsim erecti apparent rogi ex omni genere eccleſiaſticorum ornamentorum: accenſæ ex imaginibus deiectis pyræ, additis omnium non ſolum eccleſiarum, ſed & antiquiſsimarum bibliothecarum libris, nec quiſquã ex chartis publicis, & inſtrumentis, quæ ad dotationem pertinent, reſeruantur, ſanctorum reliquiæ ruptis altaribus in cineres rediguntur, qui ſunt poſt hæc in profluentem proiecti. Horreſco referens, nec à ſummorum Pontificum, Imperatorũ, Regum, Principum, Epiſcoporũ, & ſine diſcrimine

paſsim aliorũ omniũ ſepulchris ab-
ſtinetur, eorum maximè, qui de eccle
ſia Dei benemeriti per monumenta
reperiuntur: Nomẽ Domini vbique
blaſphematur: ſpiritus mendacii in
ore omnium eſt, qui falſo verbi Dei
miniſterium vſurparunt, atque ita
expulſis Paſtoribus, alienus ouis cu-
ſtos, fur, & latro aſcendit. Poſtremò
(quod longè omnium eſt grauiſsi-
mum) iuge, & ſacroſanctum ſacri-
ficiũ apud eos ceſſat, quod intermiſ-
ſum, quantam ruinam ſecum afferat,
& quãtam Regibus iacturam, & me-
miniſtis viri Doctiſſimi ex prophe-
tarũ oraculis, & experientia iam in
magnis Imperiis, florentiſsimis Re-
gnis, ampliſsimis prouinciis didici-
ſtis, atque in Gallia nunc aſpicitis:
Regis enim maieſtas contemnitur,
imperia detrectantur, non modo ve-

ctigalia,ſed prouentus etiam negantur:iura omnia,& leges ſilent:Quilibet vindictam, quam exercet ex priuato odio metitur, ad defectionem populus excitatur, & excuſſo Monarchiæ,quod aiunt,iugo, Anarchia in cócionibus publicè proponitur. Hæc omnia apud vos cogitate, clariſsimi Oratores, & quod in Gallia nunc videre ocioſis licet, ſera nimis pœnitentia experiemini, ſi mole ſua Gallia ex vicinia vos in ruinam trahat.Sed quid vos ſanctiſsimi Epiſcopi detineo,aut diutius affligo? ſuperſunt tanto huic noſtro malo opportuna remedia. Habemus enim magnæ ſpei pupillum Regem, non tam Regni ex legitima ſucceſsione Monarchàm,quàm religionis,& virtutũ omnium auitarum hæredem, quem pater Henricus, & auus Franciſcus

excitat, & in quo iam Frácisci fratris demortui, omniũ generis virtutũ igniculi relucent. Nec deſunt Catherinæ Reginæ viduæ, & Nauarræ Regis optima cõſilia,& infractæ procerum vires. Nullis opibus parcitur, vndique auxiliares copiæ comparãtur, fitq; via vi, ſed in noſtra viſcera, quãtumcunque victrix dextra ſit, ferrum conuertitur, eruuntur opes, & fit lamentabile regnum. Iámque nulla ad ſedãdos tantos tumultus aptior via, nullum præſentius eſt remedium, quàm quod ab hac ſacroſancta vniuerſalis eccleſiæ legitimè in ſpiritu ſancto cõgregata ſynodo expetitur: Huc vos maiorum exempla trahant: Hoc Dei verbum docet, ac vt ſperemus in promiſsis ſuis (quæ nũquam fecit irrita) imperat, atq; ita demum ex hoc loco pax Dei, quæ exuperat

omnē ſenſum, expectatur: Templum enim Dei ſanctum eſt, quod ſumus nos viri Patres, & tametſi diuiſiones gratiarū ſint, omnes tamē nos in vno ſpiritu, qui nomine Domini Ieſu Chriſti congregati ſumus, quos & dicere neceſſe eſt, & prout ſpiritus ſanctus dabit eloqui. Quæ omnia, vt magis ſcire poteſtis, ad bene, beatéq; decernendum ex diuino præcripto ſunt omnino neceſſaria. Hæc omnia Chriſtianiſsimus Rex cùm ſibi ſatis perſuadeat, nec quicquam alienum ab his à nobis expectet: duo tamen præcipua ſunt ea, de quibus vos admonet pro ſua in hanc ſynodum obſeruantia, & pro ea, quam ſentit ex his in religione diſsidiis ſumma moleſtia: Primùm itaque à nobis poſtulat, vt quantum fieri poterit noua diſsidia vitemus, nouas, inquam, &

infructuoſas relinquamus quæſtiones, ac demum, quantum nobis licet enitamur, vt Principes & Prouinciæ omnes ab armis abſtineāt, ab hoc deſiderio excitandorum bellorũ prorſus nos alienos eſſe oportet, ne qui ex nobis diſceſſerunt, & ſe ab eccleſia Dei præciderunt, exiſtiment magis hoc conuentu Principes ad arma excitari, & ſocietates, & fœdera iniri ad bellũ, quantumcũque ſacrum, quàm de vniuerſali omniũ animorum reconciliatione decerni: ſolliciti ante omnia ſeruare vnitatē Pacis: Si quid in ea ſententia peccatum eſt: Parcite quæſo Patres ampliſsimi. Henricus Pater author fuit pacis, quæ in Chriſtiano orbe tam fœliciter hactenus ſeruatur, eam quaſi teſtamento paulo poſt moriēs filio Franciſco Regi cōmendauit: Hanc Franciſcus frater ſi

nobis

nobis tam cito ereptus non fuiſſet, magna prudentia retinere conabatur. Pupillo, & viduæ iniquiſsimas ſemper turbas, & bella inteſtina Rex & Regina Mater valde pertimuerũt, & pacatos ſubditorum omnium animos, ne quies publica interturbaretur, ſumma prudẽtia, ac vt ætatem, & ſexum decet, perpetuò exoptauerunt. Quod etiam ſi (vt negari non poteſt) infœliciter ſucceſsit, infœliciores tamen belli euentus ſunt pertimeſcendi, ne ſi omnes in eodẽ periculo verſentur, eadem & tempeſtate acti, nemo periclitantes adiuuet, ac ſic vnum idémque omnes naufragiũ faciamus. Summam propterea rationem haberi deſiderat, corũ qui lapſi ſunt, vt & illis, quantum ex Deo poterimus condonemus; quibus & nos amicos eſſe liceat, ſed vſque ad aras.

Alterum legationis meæ caput eſt, quod iã à principio Regi meo Chriſtianiſsimo cum ſereniſsimo Imperatore, & reliquis Regibus & Principibus viris, quorum hîc Oratores clariſsimos viros habetis, fuit cõmune, nempe, vt de reformatione & morũ, & eccleſię diſciplinæ, omnino decernatur. De hac iterũ iterúmq; vos admonet, ad eam ſerio amplectendam (qua poteſt obſeruantia) hortatur, & per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos obteſtatur, ſi eccleſię authoritatem integram eſſe vultis, ſi eius dignitatem conſeruare, ſi iam inclinatum nobiliſsimæ Galliæ Regnum retineri poſſe iudicatis, nec vos ex veſtris commodis, noſtra incommoda metiri æquum eſt. Si enim vniuerſa hæc Italia, ſi Hiſpania omnis, ſedem

& clauum tenet, gratulamur vobis ſe liciſsimi Patres. Nos puppi excidimus, & vix ſupremo digito gubernacula retinemus. Hîc nobis liceat iure veſtro cauſas à nobis tantæ tempeſtatis exquirere. Quem accuſabimus Coepiſcopi fratres? Quem tanti mali authorē conſtituemus? Memini quid velitis, nec memoria excidit veſtrum de ea re commune omnium iudiciũ, hoc non ſine innato pudore & magna anteactæ vitæ pœnitentia dicere me oportet. Propter nos tempeſtas hæc orta eſt, viri fratres: propterea mittite nos in mare. Quid addam amplius? habetis cōfitentes reos, in eos vt libet animaduertite. Nunc iudicium incipiat à Domo Dei, & mundentur, qui ferunt vaſa domini. Attēdamus nobis, & vniuerſo gregi. Quieſcamus peruersè agere, & diſca-

mus bene agere:immo potius tu miſericors,& bone Deus per viſcera miſericordiæ tuæ attēde,placare, & fac, adauge nobis fidem, vt ſine timore de manu inimicorum liberati ſeruiamus tibi. Nunc viribus opus eſt Patres,nunc pectore firmo. Sed vereor Illuſtriſs. Domini, & Reuerendiſs. Epiſcopi,ne nimis importunè agam: non eſt enim ſpontè currentibus addendum calcar.Finem igitur faciam: eſt enim mea hæc expedita à Rege legatio. Si quid ſcire vos amplius oportebit,hęc omnia Clariſsimi Regis Oratores curabũt. ego verò, & mecũ vnà qui ex Galliis aduenerunt Reuerēdiſs. Coepiſcopi in hac vniuerſalis Eccleſiæ ſacroſancta ſynodo teſtamur Beatiſs. Papæ D. Pio Pont. Max. poſt Deum in perpetuum ſubditos eſſe velle,eius enim nos in terris

primatum ſuper omnes eccleſias agnoſcimus, cuius nunquam imperia detrectabimus: eccleſiæ autem catholicæ, ac ſacræ generalis ſynodi Decreta veneramur. Vobis Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Legati Faſces ſubmittimus, ſanctiſsimis Epiſcopis dextras ſocietatis offerimus, & clariſsimos Oratores teſtes ſentẽtiarũ noſtrarum hîc adeſſe vehementer gratulamur, vt ſpiritu ſancto Duce in omnibus, per omnia, & ſemper honorificetur Deus & Pater D.N. Ieſu Chriſti.

RESPONSVM HABItum ſanctæ Synodi nomine à Reuerẽdiß. D. Mutio Calino Archiepiſcopo Iachen. ad orationem Illuſtriſſ. Do. Caroli Car. à Lotharingia, in generali Cõgregatione die XXIII. Nouemb. M. D. LXII.

ILLVSTRISS. ac Reuerendiſs. Domine. Inter cæteras Chriſtianę Reip. miſerias, & calamitates, quarum memoriam ſacroſancta ſynodus neque deponere, neque ſine lachrymis repetere vnquam poteſt: nulla eius animũ cura magis anxium ac ſollicitum ſemper habuit, quàm ſeditiones, & bellici tumultus, qui Religionis cauſa in florẽtiſsimo Galliarum Regno commoti, & cõcitati dicerentur. Nam cum omni tempore Regnum illud firmiſsimum catho-

licæ veritatis præſidium,& columen iure optimo habitum fuerit: cogebatur ſancta ſynodus incredibili dolore affici,cùm intelligeret eiuſmodi factam eſſe rerum commutationē, vt non in vna,aut altera,ſed in pluribus eius Prouinciis omnia ferè, impietas,cædes,vaſtitas occupaſſe videretur. Accedebat præterea ad augendam doloris acerbitatem, quòd nunciabatur nobiliſsimos gentis veſtræ proceres,quod ſcilicet alij orthodoxam fidem labefactatam, & euerſam, alij defenſam, & conſeruatam maximè cuperent, tanto animorū ardore ad arma concurriſſe, quanto olim Chriſtianiſsimi Reges veſtri totius Gallici nominis conſenſu pro Chriſtiana Religione propagāda,eiúſque dignitate recuperanda, difficillima ſæpe bella ſuſcepiſſent, ac confeciſ-

ſent. Verùm anteà cùm hæc mala, ſancta ſynodus, multorum fama, & auditione accepiſſet, grauiter ſanè dolebat, & præſentem inclyti Regni ſtatum maximè deplorabat, ita tamē vt facilè crederet multo ſibi miſerabiliorem eius fortunam videri poſſe, ſi quæ aurium ſenſu perceperat, cernere etiam oculis, & propius omnia eius vulnera intueri, ac penitus perno ſcere licuiſſet. Quod quidem illi nunc inſperato quodammodo contigit. Etenim Illuſtriſs. & Reuerēdiſs. amplitudo veſtra, Chriſtianiſsimi Regis literas, quę nuper recitatę ſunt, oratione ſua ſubſecuta, ea verborum copia, grauitate, prudentia, Gallicarū rerum ſtatum, & conditionem expoſuit, vt eas non commemoraſſe, ſed earum veluti expreſſam imaginem omnium oculis ſubieciſſe videatur.

Quare

Quare conſtanter ſancta ſynodus affirmat,ſe nullas ei proprias, ac precipuas doloris partes concedere, verùm eo acerbiùs hanc calamitatem ferre,quod amplitudo veſtra, Matri ſanctæ ſynodo, Chariſsimæ, & dulciſsimæ filiæ ærumnas,& incommoda defleat,ac conqueratur.Sed tamen in tantis malis animum erigit,& confirmat,ſi quidem breui futurum confidit,vt Deus reddat Puero Regi priſtinam maiorum ſuorum & præſertim Aui,Parentis, ac Fratris clariſsimorũ Regum virtutẽ, ac fortitudinẽ qua non ſolùm nepharios hoſtium conatus reprimere & audaciam vlciſci queat, ſed in tenera etiam ætate ſingulare aliquod pietatis exẽplum ad pulcherrimi facti imitationem poſteritati prodere. Deinde verò cũ diuina clemẽtia atque miſericordia,

& Sanctiſs.D.N.Pii Pont.Max.opera,& authoritate hoc ſanctum,& generale Concilium coactum ſit, ſi vnquam antea nunc certè maximè ſperandum eſt,fore,vt verus Dei cultus diſcuſſa errorum caligine ab omnibus agnoſcatur, mores emēdentur, pax, & tranquillitas eccleſiæ reſtituatur.Qua in re,quemadmodum adhuc ſancta ſynodus omnem diligentiam adhibuit, vt quæ ſui muneris, & officii eſſe intelligebat (adiuuãte Deo)perficeret, ita in poſterum nihil ſe de ea cura remiſſuram, verùm, ſi fieri poſsit, aliquid potius ad eam ſtudii & induſtriæ addituram eſſe pollicetur, ac ſpondet. Neque verò Illuſtriſ.Domine te impulſore ſolum, atque hortatore, ſed multo magis(quod ſummæ felicitatis loco habendum exiſtimat) adiutore, &

conſiliario id faciet. Nouit enim quanta tua ſit optimarum artium, & præcipuè ſacrarum literarum ſcientia, maximarum rerum vſus, atque tractatio apud Regem potentiſsimũ, ſummóſque principes exiſtimatio, & authoritas, & quod caput eſt, pietas in Deum, vitæ integritas, & innocentiæ, ac veræ & catholicæ religionis ſincerum ſtudium. Quæ quidem tot & tanta ſunt, vt quid potiſsimũ in te homines laudare debeant, maximarum ne virtutum cumulum, an in quoque genere abſolutam, & perfectam earum formam, meritò dubitari poſsit. Illud autem exploratiſsimum ſancta ſynodus habet, tam multa ab illuſtriſsima amplitudine veſtra ad communis cauſæ vtilitatẽ adiumenta allatum iri, vt ſibi nunquam minus iucundam eius aduen-

tus memoriam futuram confidat, quàm ille ipſe dies, quo venientem excepit, lætiſsimus ac iucundiſsimus omnibus illuxiſſe viſus eſt. Itaque illuſtriſs. Domine omnes hi Sanctiſs. Patres, quòd tam longo, difficili, ac periculoſo itinere ſuſcepto ad tuendam Sanctæ Matris Eccleſiæ dignitatem, tanta animi alacritate accurreris, quòd ſaluus, & incolumis cum tot grauiſsimorum Patrum comitatu adueneris, quòd tua præſentia, authoritate, ſplendore frui liceat, primum Deo immortali maximas gratias agunt, deinde tibi ex animo gratulantur, fauſtáque omnia, ac fœlicia à Domino precãtur. Cæterùm quæ vel de communibus Catholicæ eccleſię rebus, vel de priuatis Gallicarum eccleſiarum commodis proponenda erunt, ea ſancta ſynodus, quo-

tieſcunque Regiis Oratoribus viris præſtātiſsimis, vel Illuſtriſsimæ amplitudini veſtræ de his dicēdi locus, & poteſtas dabitur, libentiſsimè audiet. Neque enim dubitat, quin eius Regis nomine, qui pueritię commendationem à pietatis acerrima defenſione duxerit, cuiuſcunque in omni vita præcipuum ornandæ atque amplificandæ religionis ſtudium eſſe debeat, illa proponantur, quæ in primis cū vera Dei gloria, perpetuáque ſanctæ eius eccleſiæ vtilitate, & ſumma Apoſtolicæ ſedis dignitate, & amplitudine cōiuncta eſſe videātur.

& Reuerendiſs. Cardinalis adeo eſt illuſtratus,vt ne vlli quidem dubitationi locum relinquat.Nam quo minus antea tanti viri aduentus ab hominibus prudentibus, & peritis rerũ humanarum ſperabatur,eo magis cũ venerit nemo eſt,vel mediocri ingenio præditus,qui non planè videat quantum Galli eccleſiæ catholicæ conſultum velimus,quíque non intelligat plures , eáſque grauiſsimas eſſe cauſſas , quibus adductus Rex Chriſtianiſsimus,illum ad vos miſerit,cuius ſingulari conſilio,in rebus magnis agendis, cum antea ſemper vſus eſt,tum maximè his miſerrimis, & calamitoſiſsimis Galliæ temporibus: qui autem exiſtimant priuato magis commodo , quàm Reipub.

do velit) Rex Chriſtianiſsimus vel triduo ſeditiones omnes, ac motus ſuorum componere, ínque officio, & obſequio Gallis innato, ſubditorum omnium animos retinere. Sed non tam quæ ſua ſunt quærit, quàm quæ ſunt Catholicæ eccleſiæ, & Pontificis Maximi, cuius dignitatem, & authoritatem, vt ſartam tectam in Gallia retineat, non dubitat tāti Regni Imperium, vitam, & fortunas magnorum Principum, procerum, & nobiliorum in periculum adducere. Hic eſt Galliæ noſtræ ſtatus. Hæc fundi noſtri calamitas. Quòd ſi quis nos roget, quid tandē illud eſt, quod vos, eccleſiáque veſtra Gallicana tātopere à Concilij Tridētini Partibus expetit? Non ſumus Patres ſapientiſſimi, in petitionibus noſtris admodū moroſi, & difficiles, nihil aliud peti-

mus,quàm quod totus orbis Chriſtianus efflagitat,quod à concilii Niceni patribus petiit ille magnus Conſtantinus. Hoc ipſum à vobis requirit Rex Chriſtianiſsimus:omnia illis poſtulata continentur aut ſacris bibliorum literis,aut vetuſtis eccleſiæ Catholicæ Conciliis, aut antiquis Pontificum & Patrum conſtitutionibus, Decretis, & Canonibus: Hæc ſunt,hæc,inquam,ſunt,quorum nomine Rex Chriſtianiſsimus, eccleſiæ catholicæ primogenitus filius,eccleſiæ(inquam) catholicæ petit reſtitutionem in integrum apud vos, quos dominus Noſter Ieſus Chriſtus Præ-

quam erit vſucapioni, aut præſcriptioni locus. Redeant quaſi poſtliminio in ſanctam Dei ciuitatem, & in lucem hominum tandem prodeant, quæ antiquus hoſtis Sathan vi eripuit,& longo tempore ſuppreſsit. Sic Darius Perſarum Rex motus in Iudæa propter religionem excitatos ſedauit: Non enim ad arma continuò, verùm vt maiorum ſuorum leges, & antiqua edicta inquirerentur iuſsit,inuentúmque Regis Cyri edictum de reditu Iudæorum in Iudæã, & templi inſtauratione,à maioribus ſuis neglectum,mandauit executioni,& ita pacati ſunt tumultus. Ioſias Rex laudatiſsimus, & ſynceriſsimus eccleſiaſticæ diſciplinæ exactor, & reformator, librũ legis ab Helcia magno ſacerdote repertum (poſteaquá hominum malitia longo tempore

ſuppreſſus fuerat) primùm legit diligentiſsimè, deinde lectum recitauit populo: Tum ex illius præſcripto ritus, & præcepta Diuina Iudæis reſtituit. Strenui illi Nehemiæ milites (quos tantopere commendat Chryſoſtomus) altera quidē manu telum tenebant, altera muros Hieruſalem ædificabant, hoc eſt eccleſiam ex antiquis Patrum legibus reſtituebant. Niſi hæc fiant Patres ſanctiſsimi, fruſtra à vobis rogabimur: num etiam pacata eſt Gallia? nos enim vobis reſpondebimus, quod Iehu Regi Ioran roganti, num pax? num pax? & quomodo, inquit ille, pax, cum adhuc ſu

credibilem liberalitatem, fruſtra fidẽ & auxilium implorabimus Pontifi-cis Maximi, Sereniſsimi Venetorum Dominii, Lotharingiæ, Allobrogũ, & Hætruriȩ Principum auxiliares copias: Fallax enim (mihi credite) erit equus ad ſalutem. Niſi hæc à vobis fiant: turbabitur breui nimia quorundam ſecuritas, & quod caput eſt, qui interea peribunt, tametſi id illis ſua propria iniquitate & peccato e-ueniet, vobis tamen peribunt: hoc eſt ſanguis illorum de manu veſtra requiretur, ſed prius quàm nos ad ea veniamus, quæ ſuo loco, & tempore ſumus dicturi, ſecundúmque mandatorum noſtrorum formulam agemus: Petimus à vobis ſapientiſsimi Patres, à vobis inquam, quos veſtra ſpõte ſcimus eſſe ſatis incitatos, quorúmque pietatis, religionis, & in o-

mnes homines charitatis ſumus non ſolum auriti, ſed etiam oculati teſtes: vt ea de quibus iam diu cepiſtis deliberare, quàm breuiſsimè fieri poterit abſoluatis, quo citius poſsitis de multo grauioribus, & magis hoc tempore neceſſariis, ſententiam veſtram dicere, & his conuentibus eccleſiaſticis finem imponere, ad laudem, & honorem Dei patris omnipotentis, eiúſque filii Domini noſtri Ieſu Chriſti.

EXTRAICT DV priuilege.

LA Court a permis & permet à Iehan Dallier Libraire en ceſte ville de Paris, d'imprimer ou faire imprimer, tant en Latin qu'en Frāçois, La Harengue du Reuerendiſsime Cardinal de Lorraine, prononcée au Cōcile de Trente le xxiij. Nouembre, M.D.LXII.&c. Et defenſes eſtre faictes à tous Libraires & imprimeurs de ce reſſort d'imprimer ne faire imprimer ladicte Harēgue iuſques à vn an, & ce ſur peine de confiſcatiō de ce qui ſera trouué d'autre impreſsiō, & d'amende arbitraire, ainſi que plus à plein eſt contenu en ſon priuilege,

Signé DE SAINCT GERMAIN.

